

Gedigen genomgång av Stockholms skärgård

Berggrunden i Stockholms skärgård bildades när två plattor av jordskorpan krockade. Två miljarder år senare föreligger Lenn Jerlings och Urban Nordins bok om skärgårdens uppkomst och utveckling. Sofia Härén har läst boken.

Sid 20

www.miljomagasinet.se

Begränsad eftersändning
Vid definitiv avfyrning återsänd med
angivande av ny adress: Miljömagasinet,
Box 112 03, 100 61 Stockholm

Politiskt, religiöst och fackligt oberoende

Miljömagasinet

Alternativet i svensk press

15 kr 4 april 2008 årg 28 nr 14

Fler miljöbilar än väntat

Ett år efter att miljöbilspremien infördes har satsningen slagit alla förväntningar. Regeringen måste satsa mycket mer än de hade planerat. Men trots den stora satsningen på miljöbilar ökar de totala utsläppen från trafiken.

Sid 3

Militären firar i Burma

Den nya författningen som militärjuntan i Burma vill driva igenom påstår de är vägen mot ett demokratiskt styre. Men oppositionen protesterar mot att militären i författningen får fortsatt stor makt. FN:s sändebud, som är den enda utomstående som har läst dokumentet, har också framfört kritik.

Sid 5

Oberoende mobilexperter

Många av de experter som uttalar sig om mobiltelefoni och riskerna med elektromagnetiska fält har kopplingar till industrin. Detta är fallet även i SSI:s oberoende råd.

Sid 6

Uran förgiftar dricksvattnet

De tyska urangruvorna används inte längre, men konsekvenserna av uranbrytningen består än i dag. Det kommer att krävas investeringar i miljardklassen för att komma till rätta med miljöeffekterna.

Sid 7

Klimatsmarta passivhus

När miljonprogramshusen i Brogården i Alingsås skulle renoveras föll valet på passivhusteknik. Energianvändningen halverades. Kunskapen om passivhusen har funnits länge, och nu börjar den tas på allvar.

Sid 9

Upplevelse av naturkrafter

Artur Lundkvist upplevde den fasansfulla jordbävningen i Agadir 1960 på ett hotellrum. Ett år senare utkom hans diktcykel med samma namn. Med sin realism öppnade den för ett symbolspråk och nya dimensioner i hans författarskap.

Sid 12

40 år sedan mordet på King

Den fjärde april 1968 mördades Martin Luther King. En fas av svart politisk verksamhet som grundades på ickevåld och medborgerlig ohörsamhet fick ett brutalt slut, skriver Håkan Larsson. Läs även Martin Smedjebacks tal på Martin Luther King-dagen.

Sid 13-15

En oas för barn i alla åldrar

Sid 10-11

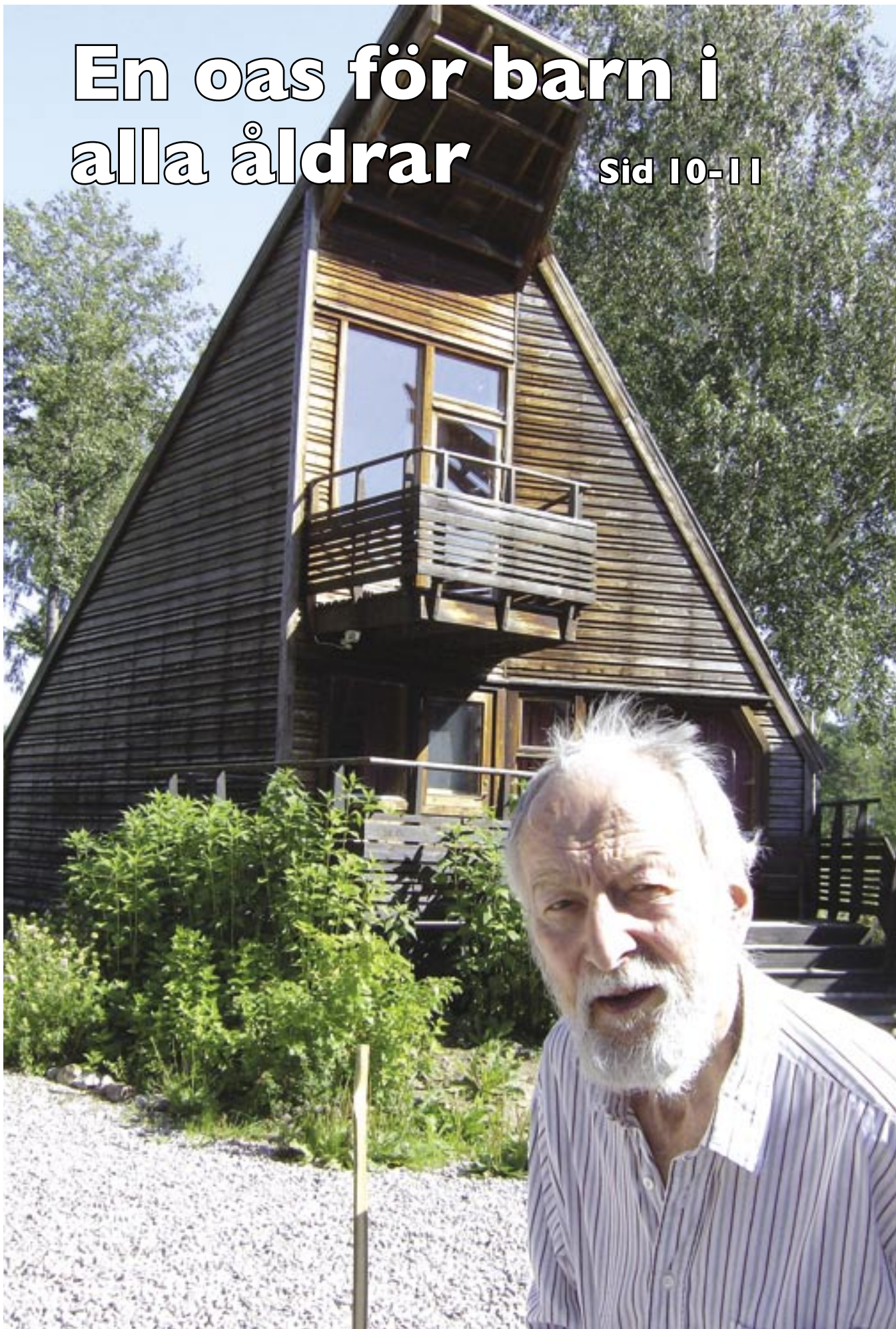

Foto: Stefan Öhrman

Egyptiska hantverkstradit

1960, för snart 50 år sedan, visades för första gången barns vävnader från det egyptiska Harrania på Moderna Museet. Birger Forsberg, konstnär och lärare på Konstfack, såg utställningen och vävnaderna gjorde djupt intryck på honom. Så småningom skulle han överföra det egyptiska konceptet till svenska förhållanden, hemma i Hedesunda i Gästrikland.

1963 åkte Birger Forsberg för första gången till Egypten och besökte vävskolan i Harrania, Wissa Wassef Arts Center, och blev vän med skolans grundare och hans familj, Ramses Wissa Wassef. Ramses Wissa Wassef (1911-1974) härstammade från en gammal koptisk släkt, från arabisktalande kristna egyptier. Han var arkitekt, känd även långt utanför sitt lands gränser. Tidigt förstod han att moderna industrisamhällen svepte bort gammalt hantverksskunnande och att detta var förödande för människorna. Tiden för konsumtion skulle bli viktigare än den för tillverkningsprocessen, själva hantverket.

Rädda vävhantverket

I Egypten hade bönderna det dessutom svårt på grund av landreformer. På 1940-talet förvärvade Ramses Wissa Wassef därför mark i den ännu lantliga utkanten av Kairo, i byn Harrania, och grundade och byggde upp vävskolan. Byggtekniken var den tusentals år gamla stilen, valvbyggnader i soltorkad lersten som bara fanns kvar i Egyptens sydligaste del. Den står helt i motsats till de ansiktslösa moderna husen i betong enligt Ramses Wissa Wassef. Syftet med skolan var att han ville rädda det traditionella egyptiska

vävhantverket och samtidigt ge barnen utbildning och en framtida försörjning.

Wissa Wassefs syn på barnens sätt att lära sig och hans sociala engagemang delade han med många andra tidigare och samtida reformpedagoger. Alla förstod att människan utvecklar sig, begriper och blir självständig genom att arbeta – samla erfarenheter genom beröring – med handen. Dit hör amerikanen John Dewey (1859-1952) – ”Learning by doing” –, Rudolf Steiner (1861-1925) som utvecklade Waldorfpedagogiken för arbetarbarn – ”från handen till hjärnan” – och den italienska förskolepedagogen Loris Malaguzzi (1920-1994) i Reggio Emilia – ”ett barn har 100 språk men berövas 99 genom samhället”.

Ramses Wissa Wassefs metod har varit att förse barnen med en enkel vävram och garn som de själva har växtfärgat innan. Inga förebilder, inga mallar visas. Fantasin – de inre bilderna som de vill ge uttryck för – stimuleras genom berättelser och promenader i den lantliga omgivningen. Barnen är inte bundna till fasta tider på dagen, de kan väva – det vill säga rita långsamt med tråden! – när de känner för det. Viktigt för Harrania har alltid varit att barnen skulle få

Skaparbyn utanför Hedesunda i Gästrikland, sedd från Dalälven.

Foto: Stefan Öhrman

betalt för utförda arbeten. Det skulle stärka deras självkänsla och möjligtvis leda till framtida egen försörjning. Men detta tar tid, minst fem år enligt Wissa Wassef.

Ett bättre och rikare liv

Efter Ramses Wissa Wassefs död tog hans fru och de båda döttrarna över. De införde även andra hantverkstekniker på skolan; keramik, batik och bomulls-vävnad, men förutsättningarna är desamma – barnet måste ges möjligheten att uttrycka sig självt genom händerna och minnet utan att de vuxna lägger sig i.

– Vårt mål är inte bara att producera genuin konst och få liv i traditionellt egyptiskt konsthantverk, utan också att bygga upp ett bättre och rikare liv för barnen och dem som de lever tillsammans med, genom att utveckla barnens kreativa skicklighet, säger Ramses dött-

rar Suzanne och Yoanna Wissa Wassef.

Birger Forsbergs förutsättningar för ett Harrania i Sverige har varit mycket annorlunda, både ekonomiskt och socialt. Barnens liv är inrutat genom skolan. Avstånden är långa för att ta sig till ett vävcentrum som Harrania i ett glest befolkat land. Men som i Egypten har Sverige gamla hantverkstraditioner som även här håller på dö ut. Birger Forsberg lyckades att skapa vävverksamhet med barn nära naturen på sommaren (som tältläger) och på vintern på övervåningen till ortens Konsumaffär. Senare, när föreningen Hedesundavävarna hade bildats (1980) genomfördes lägren tillsammans med olika parter inte bara i Hedesunda utan även utomlands. Utbytet med Harrania har funnits hela tiden, även efter Ramses Wissa Wassefs bortgång 1974. 1965 köpte Hedesunda – då fortfarande egen kommun – en Harraniaväv för en vägg på kommunhuset. Den andra väggen kompletterades senare med en Hedesundaväv.

Ralph Erskine

En ny era började för vävarna och annan kreativ verksamhet när arkitekten Ralph Erskine kom in i bilden. Han ritade Skaparbyn på Ön invid Dalälvens strand ett par kilometer från Hedesunda. I tio år pågick planeringen, 2001 invigdes Skaparbyn. Den påminner om en blandning mellan indiantältläger och roligt organiskt uppbyggda kojor i skogen, allting i naturfärgat trä. Kurslivet

med arbete, mat, samvaro sker i huvudhuset, en öppen byggnad på tre våningar, trapporna (och stegen) leder till olika loft eller balkonger. Uppifrån ser man på den rymliga eldstaden, en braskamin som bildar husets hjärta. Av de övriga fyra mindre byggnaderna är tre sovstugor med sex

Birger Forsberg.

Foto: Hans Sternlycke

sängar var. De står huvud- mot fotändan längs väggarna i en krets. I rummet finns bara ett litet bord med några stolar, sina attiraljer förvarar man i en låda under sängen. Det ger ett något spartanskt intryck. Och så ska det vara. I sovstugorna ska man bara sova, arbete och umgänge sker i huvudhuset. Skaparbyn lever med sin omgivning. Den inbjuder till lek och promenader i naturen. Mellan träden skymtar Dalälven. Det är inte Nilen men påminner om att människans kultur alltid har uppstått i närheten av vattendrag, floden som pulsådra för allt liv.

Susanne Gerstenberg

KONTAKTA HEDESUNDAVÄVARNA

Stiftelsen Hedesundavävarna
Övägen 8
810 40 Hedesunda
Telefon 0291-441 74
Hemsida: www.skaparbyn.se
pg 22 94 66-8
Medlemsavgift 100:-/person eller 200:-/familj
Gåva: Birgers fond eller annat stöd till verksamheten
Skaparbyns sommarprogram finns på sidan 19.

Skaparbyn påminner om en blandning mellan indiantältläger och roligt organiskt uppbyggda kojor i skogen, allting i naturfärgat trä.

Foto: Hans Sternlycke

ioner i Hedesunda

Interiören i Skaparbyns huvudbyggnad. Den rymliga eldstaden, en braskamin, bildar husets hjärta.

Foto: Hans Sternlycke

Skaparbyn lever med sin omgivning. Den inbjuder till lek och promenader i naturen.

Foto: Stefan Öhrman

Husen ritades av arkitekten Ralph Erskine under tio år.

Glädjen i att få skapa fritt

Eva Forsberg, ordförande för stiftelsen Hedesundavävarna, minns än i dag hur hon som sexårig liten flicka tillsammans med brodern stod tätt tryckt mot fönstren och tittade när pappan kom hem med en vävram för att lära sig väva bildvävnad.

Birger Forsberg hade fått gehör för alla sina idéer om utsmyckningen inne i kommunalhuset i Hedesunda, som då var egen kommun. På en vägg gjorde han en muralmålning. En annan vägg fick en stor bildvävnad som barn från Harrania i Egypten hade gjort. Den tredje väggen skulle barn från Hedesunda klä med en bildväv.

Det var bara det att Birger inte kunde väva, och skulle han lära barnen måste han lära sig själv. Han frågade sina vänner på textildelen av Konstfack, och han fick en vävram att träna sig på. Och sex år senare var barnen

klara med sin bildväv. Birger Forsbergs dotter Eva hörde till barnen som var med och vävde.

Alla barn är skapande

Birger Forsberg förundrades över livfullheten och säkerheten i formspråk och färgsättning som de egyptiska barnen hade.

I samband med en utställning, "Kring Nilen", i Egypten hade han tidigare fått chansen att träffa Wissa Wassef, den berömda arkitekten, som i 15 år hade arbetat med Harrania som ett forskningsprojekt för att få bekräftat att alla barn var skapande, en förmåga som de kunde utveckla till hög nivå, bara de fick förutsättningarna. Därför valde denne avsiktligt att arbeta i en by där de fattiga barnen vare sig fått utbildning eller konstnärliga influenser.

När nu Birger fick chansen att arbeta med svenska barn bad han Wissa Wassef om råd. Råden var: Låt barnen skapa fritt, ge inga mönster eller förlagor, du är bara en assistent som ger förutsättningarna, ge arbetsro och håll vuxna tyckare borta. Låt arbetsglädjen bestämma när och vad barnen vill väva. Lär bara nödortfört ut tekniken och vänta sedan in att barnen lär sig mer själva. Vänta inga snabba resultat. Det tar minst fem år att bli bra. Med ett ganska tunt garn och tät varp är det lätt att göra figurer, något som barn gillar. Om barnen får lite betalt när de är färdiga förstår de att det är något värdefullt de gör och ingen terapi.

Även sedan bildväven till kommunhuset var färdig 1971, sex år

senare, fortsatte vävlägren under enkla förhållanden. En förening, Hedesundavävarna, startades för att ge stöd. Eva fick alltmer ta över ansvaret när hon blev äldre. Arkitekten Ralph Erskine, som var intresserad av hantverk och Waldorf-pedagogik, blev så stimulerad att han i tio års tid ritade på hus åt verksamheten, i början rätt enkla. 2001 kunde han inviga anläggningen, som blev färdig genom ett lån på 2,2 miljoner kronor och med hjälp av sponsorer och många ideella krafter. Den döptes till Skaparbyn. En stiftelse bildades för att ha hand om byggnaderna.

De fina husen och EU-bidrag till trots gick verksamheten dåligt och år 2005 beslutades om nedläggning och försäljning. Eva Forsberg som varit borta från arbetet flera år ryckte då in och gjorde en nystart, så förra året ledde hon åter vävarläger på sin fritid. Flera kulturarrangemang ordnades.

Centrum för bildvävande

Räntorna är dock en tung post och ännu har inte uthyrningsverksamheten för sammankomster, fester och bröllop tagit sådan fart att de tillräckligt kan finansiera Skaparbyns kostnader. Långsiktigt hoppas hon kunna bygga upp en självförsörjande verksamhet. En viktig del är försäljning av bildvävarna barnen skapar. Då ska de inte behöva betala kursavgift för att få vara med. Men det tar tid att få upp kvalitet.

Eva har en önskedröm att någon donerar pengar så att lännen kan betalas. Eller att någon

fond ger ett bidrag som kan ge arbetsro. Men redan några små regelbundna bidragsgivare kan vara till stor hjälp. Då skulle hon mer helhjärtat kunna ägna sig åt att utveckla vävverksamheten och skriva en bok i ämnet.

Hon har en vision om Skaparbyn som ett centrum för att sprida bildvävandet. Förskollärare, lärare och fritidsledare skulle kunna komma på besök och studera och sedan gå korta kurser för att kunna sprida bildvävandet på sin ort.

På frågan varför det är så viktigt hänvisar hon till Matti Bergströms forskning, som visar att konstnärligt hantverk

verkar stimulerande på bågge hjärnhalvorna, vilket ger barnet en allsidig maximal utveckling, och att det ger glädje och självförtroende och därmed är hälsobefrämjande. Barnet lär sig komma i kontakt med sitt skapande inre och får en kreativitet som det har nytta av även på andra områden.

Eva inser alltmer hur livsbefrämjande det varit för henne själv att väva. Hur det ger en tillfredsställelse som växer för varje år. Hur det skapat självtilit och förmåga att hantera allt inifrån sig själv.

Hans Sternlycke

Foto: Stefan Öhrman

Eva Forsberg leder kurser i bildvävning.

Foto: Stefan Öhrman

Eva inser alltmer hur livsbefrämjande det varit för henne själv att väva.